

Ekspertyza

odnośnie ogrodów zoologicznych

w aspekcie wprowadzenia w Polsce nowych regulacji dotyczących dostępu do zasobów genetycznych i podziału korzyści wynikających z użytkowania tych zasobów

w efekcie postanowień Protokołu o dostępie do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwym i równym podziale korzyści z użytkowania tych zasobów (tzw. Protokołu z Nagoi) do Konwencji o Różnorodności Biologicznej

Dr Andrzej G. Kruszewicz

Warszawa, dn. 15.11.2013

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej

1. Analiza obecnej sytuacji ogrodów zoologicznych w Polsce
2. Przykłady najlepszych praktyk stosowanych związanych z ABS i stosowanych w ogrodach zoologicznych
3. Możliwe i przewidywane skutki wprowadzenia nowych regulacji wynikających z Protokołu z Nagoi i projektu rozporządzenia unijnego dla polskich ogrodów zoologicznych
4. Wnioski i rekomendacje dla właściwych organów odnośnie tworzenia krajowej legislacji i uregulowań prawnych dotyczących ABS dla polskich ogrodów zoologicznych
5. Wnioski i rekomendacje dla polskich ogrodów zoologicznych dotyczące przygotowań do wejścia w życie regulacji ABS
6. Podsumowanie i wnioski końcowe

1. Analiza obecnej sytuacji ogrodów zoologicznych w Polsce

Podstawowe przepisy prawne regulujące pracę ogrodów zoologicznych:

1. Ustawa o Ochronie Przyrody
2. Ustawa o Ochronie Zwierząt
3. Ustawa o Finansach Publicznych
4. Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie warunków hodowli i utrzymywania poszczególnych grup zwierząt w ogrodzie zoologicznym
5. Załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska - Minimalne warunki przestrzenne i hodowlane dla przetrzymywania zwierząt oraz warunki niezbędne dla prowadzenia reprodukcji poszczególnych gatunków lub grup zwierząt
6. Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w ogrodach zoologicznych
7. Konwencja Waszyngtońska (CITES)
8. Kodeks Etyki Ogródów Zoologicznych (EAZA)

Lista zarejestrowanych ogrodów zoologicznych:

1 Białystok	BK	DLOPiKogiz-4201-1-4810/06/kl
2 Borysew	BP	
3 Bydgoszcz	BG	DOPog-4201-05-VI-1/04/kl
4 Chorzów (d. Katowice)	CH	DOPog-4201-05-X-1/05/kl
5 Gdańsk	GD	DOPog-4201-05-XIII-1/05/kl
6 Gdynia	GM	DOPog-4201-05-XVIII-1/05/kl
7 Kadzidłowo	KD	DOPog-4201-05-XVII-1/05/kl
8 Kraków	KR	DOPog-4201-05-XII-1/04/kl
9 Łączna k. Mieroszowa	ŁM	DOP-OZ.6511.6.2012.mk
10 Łódź	ŁD	DOPog-4201-05-III-1/04/kl
11 Mostowice (gm.Bystrzyca Kłodzka)	MB	DOPogiz-4201-1-9676/06/kl
12 Nowy Tomyśl	NT	DOP-OBIZ.6501.49.2011.mk
13 Opole	OP	DOPog-4201-05-II-1/04/kl
14 Płock	PŁ	DOPog-4201-05-XIV-1/04/kl
15 Poznań	PZ	DOPog-4201-05-I-1/05/kl
16 Sieroczyn (Człuchów)	CZ	DOPog-4201-05-XV-1/04/kl
17 Sławno	SŁ	DOPog-4201-05-V-1/04/kl
18 Sosnowiec	SO	DOP-OZ.6511.8.2012.mk
19 Strzelinko (Dolina Charlotty)	SD	DOP-OBIZ.6511.5.2012
20 Świerkocin (-Witnica)	ŚW	DOP-OBIZ.6501.48.2011.mk
21 Toruń	TP	DOPog-4201-05-VII-1/04/kl
22 Ustroń	US	DOPog-4201-05-?-7/04/kl
23 Warszawa	WA	DOPog-4201-05-IX-1/04/kl
24 Wrocław	WR	DOP-OZ.6511.12.2012.mk
25 Zamość	ZA	DOPog-4201-05-XI-1/04/kl

Tylko 15 z 25 zarejestrowanych ogrodów zoologicznych (wytłuszczone) należy do Rady Dyrektorów Polskich Ogródów Zoologicznych i Akwariów (RDPOZiA). Tylko ogrody zrzeszone w Radzie przekazują roczne zestawienia posiadanych zwierząt, które są publikowane w dorocznym informatorze Rady i tylko te ogrody są członkami różnych organizacji międzynarodowych, dbających o odpowiednie standardy utrzymania zwierząt i przejrzystość dokumentacji hodowlanej. W tych ogrodach na koniec roku 2012 posiadano nieco ponad 26 tysięcy zwierząt z 1912 gatunków.

Stan zwierząt w polskich ogrodach zrzeszonych w RDPOZiA (koniec roku 2012)

<u>Taxon</u>	<u>Liczba gatunków</u>	<u>Gat. rozmnożone</u>	<u>Liczba osobników</u>
Ssaki	300	151	5 647
Ptaki	399	106	5 567
Gady	271	50	2 684
Płazy	68	20	1 835
Ryby	497	34	10 270
Bezkęgowce	377	X	X
RAZEM	1 912	361 + X	26 003 + X

Liczba osób zwiedzających polskie ogrody zrzeszone w RDPOZiA w roku 2012 wynosiła co najmniej 3.971.970. Można więc przyjąć, że ponad 4 miliony osób odwiedza rocznie polskie ogrody zoologiczne (dodatkowo udzielane są przywileje wejść bezpłatnych dzieciom z Domów Dziecka, polonii z kresów wschodnich, inwalidom wraz z opiekunem

itd.). Tak zwany ekonomiczny impakt ogrodów zoologicznych wykracza poza ich granice i środki uzyskiwane ze sprzedaży biletów wstępu (około 50 mln zł), gdyż dotyczy satelitarnych punktów sprzedaży gadżetów i pamiątek, barów, opłat za przejazdy i parkingi, zakupów żywności dla zwierząt, leków, środków dezynfekcyjnych, reklam itd. Łączny, roczny obrót związany z ogrodami zoologicznymi można szacować na nie mniej niż 200 mln zł. Bezcenną wartość, trudno przeliczalną na pieniądze, stanowią zwierzęta eksponowane w ogrodach zoologicznych, należące często do bardzo rzadkich gatunków lub będące efektem wieloletniej, międzynarodowej pracy hodowlanej. Dodatkowo, 4 miliony osób odwiedzających rocznie ogrody zoologiczne świadczą o potężnym potencjale edukacyjnym i opiniotwórczym tych placówek. Małe, prywatne, nie zrzeszone ogrody, nie wykorzystują jednak tego potencjału. Są to raczej komercyjne kolekcje zwierząt a nie nowoczesne ogrody zoologiczne. W polskim ustawodawstwie nie ma jednak rozdzielenia na różne kategorie ogrodów. Ogrodem zoologicznym, zgodnie z prawem polskim, ale też unijnym, może być nawet stadko kóz, danieli, lam, bażantów i drobiu przy stacji benzynowej lub gospodarstwie agroturystycznym, jeżeli eksponowanych jest ponad 50 osobników należących do ponad 15 gatunków zwierząt przez co najmniej 7 dni w roku.

Nowoczesny Ogród zoologiczny powinien spełniać następujące funkcje:

- Hodowla zagrożonych gatunków zwierząt
- Edukacja
- Nauka
- Rekreacja

Tylko te polskie ogrody zoologiczne, które są zrzeszone w RDPOZiA i organizacjach międzynarodowych spełniają wszystkie te funkcje. Komercyjne kolekcje zwierząt bazują wyłącznie na rekreacyjnym aspekcie funkcjonowania Zoo.

Zestawienie uczestnictwa polskich ogrodów zoologicznych w programach hodowlanych
(w nawiasach liczba programów nadzorowanych przez dane zoo)

Zoo	EEP	ESB	ISB	gatunki
Bydgoszcz	3	3	-	152
Chorzów	19	19	12	320
Gdańsk	22	21	8	190
Gdynia	-	-	-	212
Kadzidłowo	7	2	-	113
Kraków	30 (1)	16 (1)	19	262
Łódź	34	35 (2)	22	383
Opole	36	18	17	265
Płock	23	17 (2)	10	292
Poznań	38 (2)	31 (1)	20	368
Świerkocin	3	2	1	54
Toruń	9	5	-	87
Warszawa	40 (1)	34 (6)	18	562
Wrocław	37	55	48	909
Zamość	14	25	5	299

Ogrody zoologiczne prowadzące większą liczbę międzynarodowych programów hodowlanych dokonują większej liczby transportów zwierząt w ramach rekomendowanych transferów przychówków lub wymiany reproduktorów. Poniżej przedstawiono zbiorczo transfery zwierząt w roku 2012 w Warszawie i Wrocławiu, dwóch ogrodach o największych kolekcjach zwierząt, przy czym Zoo warszawskie czynnie bierze udział w prowadzeniu największej liczby ksiąg rodowodowych i programów EEP, a Zoo wrocławskie jako spółka z o.o. ma nieco bardziej komercyjny charakter, jednak przetrzymuje u siebie i rozmnaża największą w Polsce liczbę zwierząt objętych programami hodowlanymi. Dodatkowo zestawiono transfery w dwóch innych ogrodach (Łódź i Płock), które można uznać za przeciętne pod względem zarówno kolekcji zwierząt jak i zaangażowania w programy hodowlane.

Zoo Warszawa

Transporty	Ssaki	Ptaki	Gady	Płazy	Ryby
z UE	17	45	93	8	118
spoza UE	-	-	-	-	4
do UE	69	99	82	-	6
poza UE	3	20	-	-	-

Zoo Wrocław

Transporty	Ssaki	Ptaki	Gady	Płazy	Ryby
z UE	50	43	38	10	25
spoza UE	-	-	-	-	-
do UE	33	10	185	56	36
poza UE	10	-	-	-	-

Zoo Łódź

Transporty	Ssaki	Ptaki	Gady	Płazy	Ryby
z UE	42	28	2	18	-
spoza UE	-	-	-	-	-
do UE	45	120	6	73	12
poza UE	40	-	4	-	-

Zoo Płock

Transporty	Ssaki	Ptaki	Gady	Płazy	Ryby
z UE	13	37	10	22	-
spoza UE	-	-	-	-	-
do UE	12	21	7	-	-
poza UE	-	-	-	-	-

Z zestawienia transferów przykładowo wybranych ogrodów wyraźnie widać niewielką skalę transportów zwierząt z lub spoza Unii Europejskiej, nawet w przypadku dużych kolekcji zwierząt jak Zoo warszawskie lub wrocławskie. W przypadku Zoo warszawskiego spoza UE sprowadzono, poprzez specjalistyczną firmę, 4 sztuki narybku arapaimy, a wysłano do USA 16 sztuk bocianów białych, gatunku dotychczas nie znanego w hodowli na tamtym kontynencie. Były to osobniki po wypadkach, z trwałymi uszkodzeniami skrzydeł, bez znaczenia dla polskiej, dzikiej populacji tego gatunku. Pozostałe transfery poza UE, także w przypadku łódzkiego Zoo, dotyczyły wysyłki pospolitych w hodowli zwierząt do krajów byłego Związku Radzieckiego. Wrocławskie Zoo wysyłało ssaki do zoo w Azji.

Na przykładzie transferów zwierząt wyraźnie widać współpracę z ogrodami europejskimi (głównie zrzeszonymi w EAZA) i znikomą liczbę transportów zwierząt spoza UE lub poza UE. Nie są znane dyrektorom polskich ogrodów zoologicznych zrzeszonych w RDPOZiA przypadki wykorzystania tradycyjnej wiedzy związanej z zasobami genetycznymi zwierząt importowanych do Zoo lub eksportowanych z Zoo w ostatnich latach. Z chronionych u nas zwierząt w krajach alpejskich wykorzystywane jest sadło hodowanych w tym celu świstaków, uznawane w medycynie tradycyjnej, także w Polsce, za panaceum na różne dolegliwości. Tradycyjne zastosowanie w Polsce i krajach Europy wschodniej w leczeniu gruźlicy ma sadło borsuka i sadło bociana białego w przypadku leczenia oparzeń. Nie było jednak udokumentowanych przypadków transferów tych kręgowców w celach leczniczych do lub z Polski. Wyjątkiem są pijawki lecznicze, wykorzystywane w Polsce do tzw. hirudinoterapii, refinansowanej przez NFZ. Są one legalnie i nielegalnie do Polski

wwożone, a po zabiegach leczniczych likwidowane. Przemycane z Ukrainy pijawki w liczbie kilkunastu tysięcy sztuk trafiały do zamojskiego Zoo na przechowanie jako depozyt celny. I to jedyny w ostatnich latach związek polskich ogrodów zoologicznych z wykorzystywaniem zwierząt w tradycyjnej medycynie. Doświadczenia w dotychczasowym obrocie zasobami genetycznymi nie wykazywały więc potrzeby dzielenia się korzyściami wynikającymi z pozyskanymi lub przekazanymi zasobami genetycznymi.

Transporty zwierząt do lub z ogrodów zoologicznych odbywają się po uzyskaniu niezbędnych zezwoleń i zaświadczeń (w tym CITES) i są w większości przypadków pod kontrolą koordynatorów hodowli poszczególnych gatunków, a poza tym są przejrzyste dokumentowane w międzynarodowych programach służących do przechowywania i przekazywania danych o posiadanych zwierzętach (ARKS, SPARKS, ZIMS- program on-Line, którego dane są dostępne dla członków EAZA). W razie potrzeby istnieje możliwość łatwego wykonania zestawień transferów zwierząt w dowolnym okresie i przekazania takich zestawień osobie lub instytucji kontrolującej transfery zasobów genetycznych.

Dotychczas transporty zwierząt są kontrolowane poprzez programy hodowlane ESB i EEP w ramach organizacji EAZA. Każdorazowo, w wypadku takiej potrzeby, wymagany jest także dokument CITES, zgoda władz weterynaryjnych (zgodnie z Dyrektywą BALAI – 92/65/EEC) i ewentualnie zgoda GDOŚ lub RDOŚ w przypadku transportu zwierzęcia objętego ochroną gatunkową w Polsce. Przy transportach lotniczych muszą być przestrzegane standardy IATA dotyczące pomieszczeń do transportu zwierząt.

2. Przykłady najlepszych praktyk związanych z ABS i stosowanych w ogrodach zoologicznych

Celem ogrodów zoologicznych, z punktu widzenia ABS, jest powielanie posiadanych zasobów genetycznych. Około 95% zwierząt w ogrodach zoologicznych zrzeszonych w EAZA to osobniki urodzone lub wyklute w hodowli i to od kilku pokoleń. Pozostałe 5% to osobniki z konfiskat celnych, ośrodków rehabilitacji lub darowizny zwierząt o nie znanym

pochodzeniu. Przykłady konfiskat celnych z ostatnich lat w warszawskim Zoo to młoda lwica, 3 serwale, dwa karakale, różne gady i bezkręgowce. Z ośrodków rehabilitacji trafiają głównie ptaki i gady, a do wrocławskiego Zoo w taki sposób trafił niedźwiedź brunatny. Samice słońa afrykańskiego w warszawskim Zoo to osobniki pochodzące z ośrodka rehabilitacji dzikiej fauny w Afryce, a pierwsze gibony były darowizną obcokrajowca.

Kraje o tradycjach kolonialnych utrzymują stacje hodowli zagrożonych gatunków in situ, głównie w swych dawnych koloniach. Dotyczy to np. okapi i wielu gatunków ptaków, w tym dzioborożców, żurawi, sójkowców, papug i wilg. Polskie ogrody nie prowadzą takich działań, ale w ramach kampanii organizowanych przez biuro EAZA wspierają tego typu inicjatywy poprzez zbiórkę funduszy i akcje informacyjne.

Są też podejmowane działania wspierające lokalne organizacje lub społeczności. Na przykład każdy import pingwina przyładkowego do danej instytucji wiąże się z koniecznością wpłaty 100,- USD na rzecz organizacji chroniącej faunę wybrzeży RPA (SANCCOB). Są także przykłady wypłacania premii dla lokalnych społeczności w Azji za ochronę gniazd dzioborożców, polegające na zbiórce funduszy w ogrodach zoologicznych Europy hodujących dzioborożce i nagradzaniu w tropikach Azji ludzi pod których opieką są drzewa z dziuplami rzadkich gatunków dzioborożców. Inna akcja polega na zbieraniu piór dzioborożców w ogrodach zoologicznych i przekazywaniu ich społecznościom dla których takie pióra są tradycyjnymi ozdobami i powodem polowań na te ptaki. Nie ma jednak programu czy akcji wspierających polskie zasoby genetyczne, chociaż łatwo można wyobrazić sytuację gdy każde Zoo importujące żubra z innego Zoo wpłaca darowiznę w celu wspierania dzikiej populacji tego gatunku w Białowieży. Takie działanie leży w zakresie decyzji programu hodowli żubrów i byłoby łatwo akceptowane przez zainteresowane żubrami ogrody zoologiczne. Przykładem takich działań na innych kontynentach jest import koali, który wiąże się z finansowym wsparciem organizacji zajmującej się rehabilitacją tego gatunku

w Australii. Kolejny przykład to pandy wielkie. Każdy osobnik tego charyzmatycznego gatunku jest własnością rządu Chin i może być wdzierżawiony do eksponowania w zainteresowanym Zoo pod warunkiem uiszczenia opłaty rocznej wynoszącej 1 milion USD. Ewentualne przychówki są po usamodzielnieniu się oddawane do dyspozycji rządu Chin. Pieniądze z tych dzierżaw są przeznaczane na utrzymanie stacji hodowli tego gatunku w miejscach jego naturalnego występowania.

Sprowadzenie okapi do wrocławskiego Zoo (w ostatnich dniach) było poprzedzone wsparciem przez to Zoo programu hodowli tego gatunku w miejscu jego naturalnego występowania. Instytucje aplikujące do programu EEP o osobniki tego gatunku musiały w swej ofercie przedstawić propozycje na ten temat.

Polskie ogrody zoologiczne bywają sondowane pod kątem szans nabycia w nich niedźwiedzi brunatnych. Każdorazowo analizowane są warunki w jakich żyłyby zwierzęta w nowym miejscu i wymagana jest dokumentacja fotograficzna, gdyż istnieje ryzyko wykorzystywania niedźwiedzi sprowadzanych z polskich ogrodów zoologicznych do celów produkcji tradycyjnych leków w Chinach, gdzie zwierzęta te są trzymane w małych klatkach i mają chirurgicznie wykonane przetoki w woreczku żółciowym, w celu pobierania od nich żółci uznawanej w tradycyjnej medycynie chińskiej za panaceum. Przy każdym podejrzeniu utraty kontroli nad zwierzęciem w przyszłości, odstępuje się, na wniosek osoby prowadzącej ESB z ramienia EAZA, od takiego transferu. Powodem jest zapewnienie dobrostanu zwierzętom będącym pod opieką ogrodów zrzeszonych w EAZA.

3. Możliwe i przewidywane skutki wprowadzenia nowych regulacji wynikających z Protokołu z Nagoi i projektu rozporządzenia unijnego dla polskich ogrodów zoologicznych

Polskie ogrody zoologiczne zrzeszone w RDPOZiA lub EAZA są w każdej chwili gotowe przyjąć dowolne rozwiązania wynikające z Protokołu z Nagoi, gdyż prowadzą przejrzystą i ujednoliconą dokumentację hodowlaną, współpracują z innymi ogrodami zoologicznymi Europy i w większości przypadków mają zatrudnione osoby przeszkolone w stosowaniu programów do przechowywania danych o zwierzętach (ARKS, SPARKS, ZIMS). Ewentualna konieczność dodatkowej sprawozdawczości lub uzyskanie dodatkowego dokumentu wynikającego z ABS nie będzie stanowiła problemu organizacyjnego.

W zupełnie innej sytuacji jest 10 zarejestrowanych w Polsce ogrodów zoologicznych nie będących członkami RDPOZiA. Ogrody te nie mają jednolitej dokumentacji hodowlanej, nie przygotowują sprawozdań rocznych ani zestawień transferów i nie posiadają odpowiednio przeszkolonego personelu mogącego obsługiwać programy do przechowywania danych. Jakikolwiek nowe wymagania będą dla tych placówek dodatkowym utrudnieniem ograniczającym ich rozwój.

Trzeba jednak wyraźnie powiedzieć, że skoro mamy w Polsce tylko jedną kategorię instytucji zajmujących się hodowlą i eksponowaniem nieudomowionych gatunków zwierząt, czyli ogrody zoologiczne, to wszystkie te instytucje powinny mieć takie same prawa i obowiązki, takie same standardy dotyczące warunków przetrzymywania zwierząt i dokumentacji hodowlanej oraz sprawozdawczości. Wszystkie polskie ogrody zoologiczne są objęte kontrolą GDOŚ przez ekspertów RDOŚ, ale kontrole powinny obejmować nie tylko szeroko rozumiany dobrostan zwierząt lecz także legalność pochodzenia posiadanych okazów i dokumentację hodowlaną.

Wszystkie ogrody zoologiczne zarejestrowane w Polsce powinny być objęte takim samym obowiązkiem sprawozdawczości i przekazywania rocznych zestawień posiadanych zwierząt, rejestrów urodzeń, upadków i transferów. W przyszłości ułatwi to zarządzanie ogrodami zoologicznymi i ich kontrolę, także w aspekcie ABS.

4. Wnioski i rekomendacje dla właściwych organów odnośnie tworzenia krajowej legislacji i uregulowań prawnych dotyczących ABS dla polskich ogrodów zoologicznych

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (COM (2012) 576) nakłada określone obowiązki na kraje członkowskie, w tym wyznaczenie organu odpowiedzialnego za stosowanie rozporządzenia w sprawie dostępu do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwego i równego podziału korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów w Unii.

Właściwym organem w Polsce wydaje się GDOŚ, który poprzez lokalne RDOŚ jest wyznaczony do kontrolowania i nadzorowania ogrodów zoologicznych. Do GDOŚ lub RDOŚ ogrody zoologiczne kierują wnioski o wyrażenie zgody na transfery zwierząt. Byłoby to więc w naturalny sposób uzupełnieniem dotychczasowego zakresu działalności tych instytucji. Nie wydaje się jednak, by krajowe zasoby genetyczne związane z rodzimą fauną wymagały szczególnej ochrony lub ich odpłatnego udostępniania. Ogrody zoologiczne dysponują materiałem genetycznym i go w skoordynowany sposób powielają, ale nie tworzą możliwości do wykorzystania zasobów genetycznych (zgodnie z definicją w/w rozporządzenia). W europejskiej tradycji materiały pochodzenia zwierzęcego mają bardzo ograniczone (na przykład w porównaniu z tradycjami azjatyckimi) zastosowanie w medycynie. Najbardziej popularne jest stosowanie jadu żmij i enzymów pijawek (preparaty są do kupienia w aptekach wielu krajów unijnych), ale już sadło świstaków, borsuków i bocianów jest traktowane zaledwie jako lokalna ciekawostka.

Warto jednak przewidzieć monitoring stanu hodowli zwierząt w polskich ogrodach zoologicznych (których jest obecnie zaledwie 25) i wprowadzić obowiązek składania dorocznych sprawozdań (do RDOŚ) uwzględniających stan zwierząt w poszczególnych grupach systematycznych oraz transfery zwierząt w ostatnim roku. Ogrody zrzeszone w

RDPOZiA takie zestawienia prowadzą i je publikują. Pozostaje wskazanie sposobu opracowywania takich sprawozdań przez pozostałe ogrody zoologiczne.

Ewentualne konsultacje społeczne mogą opierać się na środowiskach akademickich i RDPOZiA, gdyż w Polsce nie ma organizacji pozarządowych zajmujących się ogrodami zoologicznymi (co najwyżej w aspekcie dobrostanu wybranych, najbardziej nośnych pod względem medialnym gatunków).

Planowane powstanie Unijnego Forum ds. dostępu do zasobów genetycznych i wiedzy tradycyjnej związanej z zasobami genetycznymi może w przyszłości zmienić sposób analizowania ogrodów zoologicznych i ich kontroli lub może wskazać na dotychczas nieznane zagrożenia.

5. Wnioski i rekomendacje dla polskich ogrodów zoologicznych dotyczące przygotowań do wejścia w życie regulacji ABS

W zależności od przyjętych rozwiązań polskie ogrody zoologiczne będą wcześniej lub później zobowiązane do składania mniej lub bardziej rozbudowanych sprawozdań ze swojej działalności, stanu liczebnego zwierząt i ich transferów. To oczywista kontynuacja procesów dziejących się w UE. Warto więc wypracować formę takich sprawozdań, np. adoptując do tego celu dotychczasowe zestawienia wykorzystywane w informatorze RDPOZiA. Nowy program do przechowywania danych o zwierzętach (ZIMS), działający on-line, umożliwi stały podgląd stanu liczebnego zwierząt i ich losów. Jest to jednak program użytkowany i opłacony tylko przez członków EAZA. Dlatego nie może być użytkowany przez wszystkie polskie ogrody zoologiczne. Lepszym rozwiązaniem jest stosowanie sposobu przedstawiania danych o stanie zwierząt jaki jest dotychczas wykorzystywany do potrzeb Informatora RDPOZiA. Ogrody nie zrzeszone w tej organizacji mogą w łatwy sposób naśladować zasady przyjęte w Informatorze, co nie wymaga specjalnego oprogramowania. Na tym etapie to jedyne utrudnienia jakie może spotkać te ogrody.

W przyszłości warto jednak zwracać uwagę na jednolity sposób przedstawiania danych o zwierzętach i ich jednolite nazewnictwo. Ważna jest także potrzeba zrzeszenia się wszystkich polskich ogrodów w jedną, narodową organizację będącą partnerem nie tylko dla władz polskich, ale także dla organizacji zagranicznych. W naturalny sposób taką organizacją może być RDPOZ, ale wymagałoby to zmiany elitarnego charakteru tego stowarzyszenia.

Analiza sytuacji związanej z wprowadzeniem ABS w Polsce nie wskazuje jednak na potrzebę poważniejszych zmian w zasadach funkcjonowania polskich ogrodów zoologicznych, gdyż krajowe zasoby genetyczne związane z rodzimą fauną nie wymagają szczególnej ochrony ani ich odpłatnego udostępniania. Ogrody zoologiczne dysponują materiałem genetycznym gatunków z całego świata i go w skoordynowany sposób, w miarę możliwości, powielają, ale nie tworzą zasobów genetycznych możliwych do wykorzystania zgodnie z definicją rozporządzenia UE w tej sprawie.

6. Podsumowanie i wnioski końcowe

- Krajowe zasoby genetyczne związane z rodzimą fauną nie wymagają szczególnej ochrony lub ich odpłatnego udostępniania,
- Ogrody zoologiczne dysponują materiałem genetycznym zwierząt z różnych kontynentów i go w skoordynowany sposób powielają, ale nie tworzą możliwych do wykorzystania zasobów genetycznych,
- W przyszłości warto przewidzieć ujednoczoną sprawozdawczość polskich ogrodów zoologicznych odnośnie stanu liczebnego, przychówków i transportów w celu ewentualnego wykorzystania w aspekcie ABS.

Słownik użytych skrótów

ABS – Access and Benefit Sharing (Skrót używany dla określenia Protokołu z Nagoi)

CITES – Convention on International Trade in Endangered Species of Fauna and Flora, Konwencja o Międzynarodowym Handlu Dzikimi Zwierzętami i Roślinami Gatunków Zagrożonych Wyginięciem (Konwencja Waszyngtońska)

EAZA - European Association of Zoos and Aquaria, Europejskie Stowarzyszenie Ogrodów Zoologicznych i Akwariów

EEP - European Endangered Species Program, Europejski Program Hodowlany

ESB - European Studbook, Europejska Księga Rodowodowa

GDOŚ- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

IATA- International Air Transport Association, Międzynarodowe Zrzeszenie Przewoźników Powietrznych

ISB- Międzynarodowa Księga Rodowodowa, International Studbook

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

RDPOZiA- Rada Dyrektorów Polskich Ogrodów Zoologicznych i Akwariów

SANCCOB- Southern African Foundation for the Conservation of Coastal Birds

WAZA- World Association of Zoos and Aquariums, Światowe Stowarzyszenie Ogrodów Zoologicznych i Akwariów

Sfinansowano ze środków
Narodowego Funduszu Ochrony
Środowiska i Gospodarki Wodnej